

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 35/03-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 2. júla 2003 prerokoval prijatú sťažnosť T. Š., bytom Ž., zastúpenej komerčným právnikom JUDr. I. M., Ž., ktorou namietala porušenie základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 11 Cb 994/96, a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 11 Cb 994/96 porušil právo T. Š., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. T. Š. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Žiline povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. T. Š. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 13 194 Sk (slovom trinásťtisícstodeväťdesiatštyri slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Žiline povinný vyplatiť komerčnému právnikovi JUDr. I. M., Ž., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. januára 2003 doručená sťažnosť T. Š., bytom Ž. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej komerčným právnikom JUDr. I. M., Ž., ktorou namietala porušenie základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Žiline (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 Cb 994/96.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 35/03-7 z 19. februára 2003 prijal podľa ustanovenia § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu vyjadrili k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom, listom sp. zn. Spr 3014/03 z 28. apríla 2003 a sťažovateľka, zastúpená svojím právnym zástupcom, vyjadrením zo 4. júna 2003.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť

prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky, že „od podania žaloby trvá stav právnej neistoty, kedy pre prieťahy v konaní, ktoré spôsobuje prvostupňový súd, nebolo právoplatne rozhodnuté“, čím bolo porušené jej právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľka konštatovala, že „konanie na Okresnom súde Žilina trvalo od 13. 5. 1996 až do vynesenia rozsudku dňa 5. 3. 2003, t. j. 6 rokov 9 mesiacov a 5 dní“, a tvrdila, že „... svojím konaním nezdržovala priebeh konania, ale bola to nečinnosť Okresného súdu v Žiline, ktorá viedla k prieťahom v súdnom konaní“.

Urgovanie priebehu konania a ani sťažnosť v zmysle zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov nevedli k náprave.

K sťažnosti sa okresný súd vyjadril už vyššie citovaným listom, v ktorom čiastočne popisuje priebeh doterajšieho konania vo veci a ako hlavný dôvod jeho zdĺhavého priebehu uvádza vysoký nápad vecí na okresný súd a existujúce personálne problémy.

K vyjadreniu okresného súdu zaujal stanovisko právny zástupca sťažovateľky listom zo 4. júna 2003, v ktorom vykonal výpočet jednotlivých úkonov okresného súdu v konaní, ktorého priebeh (postup súdu v ňom) viedol podľa jeho názoru k prieťahom v konaní.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej občianskoprávnej veci.

Sťažovateľka podala okresnému súdu 13. mája 1996 žalobu, v ktorej sa domáhala vrátenia 24 750 Sk ako kúpnej ceny registračnej pokladnice z dôvodu odstúpenia od kúpnopredajnej zmluvy.

Okresný súd rozhodol vo veci 7. júna 1996 platobným rozkazom, voči ktorému podal odporca odpor. Následne na to okresný súd 1. augusta 1996 vytýčil pojednávanie na 28. august 1996. Toto pojednávanie (prítomní právni zástupcovia účastníkov) bolo odročené na 16. september 1996.

Na pojednávaní koncom 16. septembra 1996 boli vypočutí účastníci a ich právni zástupcovia k predmetu veci. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom vykonania znaleckého dokazovania.

Ďalší procesný úkon vykonal okresný súd 1. februára 1999, keď vytýčil pojednávanie na 8. marec 1999. Toto pojednávanie (po prednesoch právnych zástupcov účastníkov) bolo odročené na neurčito s tým, že bude ustanovený znalec.

Uznesením č. k. 11 Cb 994/96-64 z 23. marca 1999 nariadil okresný súd znalecké dokazovanie a poveril znalca z odboru slaboprúdovej elektrotechniky (ďalej len „znalec č. 1“) vypracovaním znaleckého posudku.

V rámci zmeny rozvrhu práce bola predmetná vec pridelená inému zákonnému sudcovi 1. júla 1999.

Dňa 9. júla 1999 znalec č. 1 oznámil okresnému súdu, že znalecké dokazovanie sa dotýka z väčšej miery silnoprúdovej elektrotechniky, na vykonanie čoho on nemá oprávnenie.

Okresný súd uznesením č. k. 11 Cb 994/96-70 z 1. marca 2000 poveril znalca č. 2 vypracovaním znaleckého posudku.

Znalec č. 2 vypracoval posudok 19. apríla 2000 (kedy bol doručený súdu, sa zo súdneho spisu nedalo zistiť).

Okresný súd vyzval 10. augusta 2000 (doručené 16. a 17. februára 2001) účastníkov na vyjadrenie k znaleckému posudku.

Sťažovateľka (19. februára 2001) nemala pripomienky k záverom znalca a žiadala vo veci konať a rozhodnúť.

Žalovaný (6. marca 2001) navrhol doplniť znalecké dokazovanie o zistenie, „či bola alebo nebola registračná pokladňa vadná“.

Okresný súd 22. novembra 2001 vyzval sťažovateľku, aby špecifikovala vady registračnej pokladnice, a žalovaného, aby umožnil vykonať jej ohliadku a vyskúšanie (výzvy doručené 20. decembra 2001, resp. 7. januára 2002).

Sťažovateľka oznámila vady pokladnice 9. januára 2002.

Okresný súd 4. marca 2002 (doručené 10. apríla 2002) urgoval odpoveď žalovaného, ktorý mu 30. apríla 2002 oznámil, že sa u neho predmetná pokladnica nenachádza.

Okresný súd 7. augusta 2002 (doručené 10. októbra 2002) vyzval sťažovateľku, aby oznámila, kde sa pokladnica nachádza. Podľa jej odpovede z 11. októbra 2002 pokladnica mala byť u odporcu.

Sťažovateľka 13. novembra 2002 namietala prierahy v konaní. K jej sťažnosti sa 20. novembra 2002 vyjadril zákonný sudca. Predseda okresného súdu listom sp. zn. Spr 231/02 zo 16. januára 2003 oznámil sťažovateľke, že vo veci bude vypracovaný doplňujúci znalecký posudok.

Okresný súd 23. januára 2003 vytýčil pojednávanie na 28. február 2003. Na tomto pojednávaní po prednesoch účastníkov a ich právnych zástupcov okresný súd vyhlásil dokazovanie. Rozsudok vyhlásil na pojednávaní 5. marca 2003 (žalobu zamietol).

Dňa 14. marca 2003 bol daný pokyn pre súdnu kanceláriu na doručenie rozsudku účastníkom.

III.

Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (ods. 1). Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody, a ak porušenie týchto práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal (ods. 2). Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie

sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie (ods. 3).

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po vykonanom dokazovaní vyniesol rozhodnutie, ktorým vysloví porušenie označeného základného práva, prizná jej primerané finančné zadost'učinenie a náhradu trov jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde je rozhodovanie o žalobe na vrátenie kúpnej ceny tovaru z dôvodu odstúpenia od kúpnopredajnej zmluvy. Právnu úpravu predmetnej veci a jej aplikáciu v občianskom súdnom konaní ústavný súd nepovažuje za natoľko komplikovanú a náročnú, aby mohla ospravedlniť doterajší zdĺhavý priebeh konania okresného súdu.

2. V konaní (správaní) sťažovateľky ako ďalšieho kritéria na posudzovanie možných dôvodov zbytočných prietahov v konaní nezistil ústavný súd žiadne také skutočnosti, ktoré by mali vplyv na doterajšiu dĺžku konania pred okresným súdom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že konanie o žalobe sťažovateľky od jej podania do vyhlásenia prvostupňového rozhodnutia trvalo vyše 6 rokov a 9 mesiacov. Z uvedenej doby v čase od pojednávania konaného 16. septembra 1996 do vytýčenia termínu ďalšieho pojednávania 1. februára 1999, t. j. po dobu vyše 2 rokov a 4 mesiacov, nevykonal okresný súd žiadny procesný úkon.

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí a personálnych problémoch ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezavádzajú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Vychádzajúc z dôvodov vyššie uvedených v bode 1 (hodnotenie kritéria zložitosti veci), z platnej právnej úpravy a z postupu súdu (organizovania jeho procesného postupu)

v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní nemožno hodnotiť postup (organizáciu práce) okresného súdu v posudzovanej veci ako postup, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku, ktorých aplikácia je nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uplatnila priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 145 000 Sk z dôvodu, „že prietahy v konaní zapríčinené okresným súdom spôsobujú trvalý stav právnej neistoty“, v dôsledku čoho sťažovateľka utrpela nemajetkovú ujmu vyplývajúcu z neprimeranej dĺžky konania, ako aj z dôvodu frustrácie, citovej ujmy a utrpenia z preťahovanej dĺžky konania.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadosťučinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02). Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce namietané porušenie označeného práva uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000 Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom v sume 15 384 Sk, a to za tri úkony právnej pomoci (prevzatie a príprava právneho zastúpenia, ústavná sťažnosť a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu). Hodnotu jednotlivých úkonov právnej pomoci vyvodzoval právny zástupca sťažovateľky z ustanovenia § 13 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru (porušenie základného práva alebo slobody nie je v zásade oceníteľné v peniazoch) postupoval ústavný súd pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľky podľa ustanovenia § 13 ods. 8 v spojení s ustanovením § 1 ods. 3 citovanej vyhlášky.

Za jeden úkon právnej pomoci patrí odmena v sume 4 270 Sk plus režijný paušál 128 Sk, t. j. spolu za tri právne úkony odmena v sume 13 194 Sk. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, že požadovaná náhrada trov právneho zastúpenia zodpovedá platným právnym predpisom, a preto uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľky v sume 13 194 Sk.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2003